

Lathyrus sphaericus

Vårvial

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Fabales (ärtordningen), **Familj:** Fabaceae (ärtväxter), **Släkte:** *Lathyrus* (vialer), **Art:** *Lathyrus sphaericus* - vårvial Retz. **Synonymer:**

Kännetecken

Vårvialen är en späd, 10–35 cm hög ettårig ört. Stjälken är vanligen enkel och upprätt och skarpt kantig. Bladen sitter strödda och har ett par smalt lansettlika småblad och ett kort enkelt klänge i toppen av de övre. Blommorna sitter ensamma från bladvecken på ett kort skaft. Kronan har en ovanlig mörkt tegelröd färg. Frukten blir en ca 10-fröig, upprätt, strimmig balja. Växten gror på hösten. Blomningen är tidig, maj-juni. Förökningen sker årligen med frö. Med beaktande av fluktuationerna i det årliga individantalet och därmed fröproduktionen kan en flerårig fröbank vara del i en överlevnadsstrategi för en växt av detta slag. Autogami kan också misstänkas men borde prövas liksom fröbanken.

Utbredning och status

Vårvial har varit känd från två platser i Sverige, dels Kullaberg i Skåne, dels Brattön (Solberga) i Bohuslän. På Kullaberg upptäcktes växten 1869 och på Brattön 1921. På Kullaberg växer vårvial utefter en klippavsats i sydslutningen. Antalet individer i beståndet växlar mellan åren från ca 10 till 100, utvecklingen har följts och förefaller ha varit mer eller mindre konstant i mer än 100 år, trots växlingarna i individantalet, som sannolikt är årsmånsberoende. På Kullen har växten även varit sedd på en annan platå i samma brant men är inte återfunnen. Vidare har den observerats vid golfbanan, där den kan förmodas vara insådd med ett frömateriale av okänt ursprung. På Brattön har växten också följts regelbundet och en fluktuation i individantalet konstaterats. Här har dock en successiv reduktion skett i beståndet från ca 70 ex 1964 till tre ex 1974. Sedan början på 80-talet har inga exemplar setts förrän den återfanns på platsen i juni 1995. Sommaren 2004 sågs 10 exemplar där. Vårvialen har även hittats som förvildad från odling i Halland och tillfälligt inkommen i Skåne, Västergötland och Gästrikland. Närmast finns vårvial i Danmark där den är mycket sällsynt. Utbredningen fortsätter söderut i Europa till Medelhavsområdet där växten är vanlig. De svenska förekomsterna är de nordligaste utposterna.

Ekologi

Varma, upptorkande lokaler synes vara en trivselförutsättning. Bergshyllor och solexponerade avsatser i kustnära, sydvända sluttningar utgör växtplatserna. Där erbjuds de lämpliga mikroklimatiska förhållandena. Jordlagren är tunna och väl-dränerade. En stark specialisering i lokalkraven sker på vårvialens nordligaste förekomstplatser. Växten är konkurrenskänslig och tål inte överväxning av t ex buskar. Växten kan också tillfälligt införas.

Hot

Ett ganska stort herbariematerial av växten har samlats, främst från Kullaberg. Överväxning och ändrade konkurrensförhållanden innebär ett hot och kan vara skälet till tillbakagången på Brattön trots att en försiktig röjning uppges ha skett där. Det låga individantalet är en riskfaktor. De senaste åren har en begynnande igenväxning av buskar kunnat iakttagas på klippphyllan vid Kullaberg.

Åtgärder

Vårvialens lokaler på Kullaberg ligger inom ett naturreservat. Lokalen bör röjas på påträngande buskage. Bägge lokalerna observeras regelbundet av floraväktare. På Brattön borde undersökas om det är fröbanken som aktiverats genom det röjningsarbete som gjorts och som då givetvis bör följas upp.

Övrigt

Vårviol är fridlyst. Växten är lättodlad men kräver årlig fröskörd och sådd. Material från frön från Kullaberg odlas i bl a Helsingborgs botaniska trädgård. Utländska namn – NO: Vårskolm, DK: Enblomstret Fladbaelg.

Naturvård

Fridlystning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 8. Bestämmelsen gäller hela landet

Litteratur

- Anonym 1996. Floraväktarverksamheten i Skåne. Årsrapport 1995. Lunds Botaniska Förening. Medlemsblad 1996 (1): 5–52.
- Anonym 1997. Floraväktarverksamheten i Skåne. Årsrapport 1996. Lunds Botaniska Förening. Medlemsblad 1997 (1).
- Blomgren, E. 2005. Floraväktarverksamheten i Bohuslän. Årsrapport 2004. Föreningen Bohusläns flora.
- Fries, H. 1924. Växtlokaler från Göteborgs- och Bohuslän. Svensk Bot. Tidskr. 18: 430–441.
- Georgson, K. m fl 1997. Hallands flora. Lund
- Jessen, K. 1931. The Distribution within Denmark of the higher plants II. The distribution of the Papionaceæ within Denmark. Kgl. Dan. Vid. Selsk. Skr. Nat. Math. afd. 9 række III.2.
- Kraft, J. 1984. Floran i Brunnby socken med Kullaberg. Lund.
- Løjtnant, B. & Worsøe, E. 1993. Status over den danske flora 1993. G.E.C. Gads Forlag, Kopenhagen.
- Nilsson, Ö. & Gustafsson, L.-Å. 1976. Projekt Linné rapporter 14–28. Svensk Bot. Tidskr. 70: 211–224.
- Nilsson, Ö. & Gustafsson, L.-Å. 1985. Projekt Linné: slutrapport. Svensk Bot. Tidskr. 79: 319–328.
- Sylvén, N. 1953. Enligt naturskyddslagen i Skåne fridlysta enskilda växtarter. Skånes Natur. 1953: 75–102.
- Sylvén, N. 1960. Kullabergsområdets kärlväxtflora. Kullabergs Natur 1, Lund.

Författare

Örjan Nilsson 1994. ©ArtDatabanken, SLU 2006.